

فشرده

از سال 1995 میلادی بدین سو برای ادغام ابعاد جندر در بودجه، با استفاده از یک تعهد نیرومند بین المللی شکل گرفته و دربرگیرنده بودجه سازی پاسخگو به جندر یا GRB با استفاده از پلتفرم کاری شهر بیجینگ-چین در سال 1995 و کنوانسیون منع تمام انواع تبعیض علیه زنان بوده است. تا اکنون، در سراسر جهان بیش از ۹۰ کشور دنیا، تطبیق بودجه سازی پاسخگو به جندر را در سطوح مختلف آغاز کرده اند که در میان آن ها افغانستان برنامه بودجه سازی پاسخگو به جندر را در سال ۲۰۰۵ با ایجاد گروه کاری بودجه سازی پاسخگو به جندر در وزارت مالیه آغاز نمود.

وزارت مالیه در سال ۲۰۱۵ پلان استراتژیک تدابیری برای (1394 تا 1397) را تهیه نمود که هدف اصلی آن «ایجاد پروسه مؤثر و منظم در هم آهنگی با برنامه های انکشافی با اولویت ملی برای تطبیق بودجه سازی پاسخگو به جندر جهت پیشرفت تساوی جندر و توانمند سازی زنان در سه سال آینده» می باشد.

چگونگی آغاز روند بودجه سازی پاسخگو به جندر (GRB) در کشور

بودجه سازی پاسخگو به جندر یا GRB برای نخستین بار در افغانستان در سال 1388 هجری خورشیدی در سند بودجه ملی کشور تذکر یافت که وزارت محترم مالیه، بودجه سازی پاسخگو به جندر (GRB) را به عنوان یک ریفورم پالیسی در بودجه در سال 1390 با در نظر داشت یک رویکرد آزمایشی معرفی نمود. اداره ملل متحد برای زنان در افغانستان و برنامه انکشافی ملل متحد در سال های ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷، حکومت وحدت ملی را به گونه ویژه و به صورت سیستماتیک مورد پشتیبانی قرار داده تا تطبیق پروسه آزمایشی این برنامه مؤفقا نه آغاز و ظرفیت های ادارات افغانستان از جمله؛ وزارت خانه های معارف، تحصیلات، صحت عامه، زراعت، آبیاری و مالدار، احیا و انکشاف دهات و وزارت کار و امور اجتماعی افزایش دهد و در چهارچوب این طرح آزمایشی، بودجه سازی پاسخگو به جندر یا GRB در رهنمود تخصیص بودجه شامل گردد.

به همین جهت و به عنوان بخشی از اصلاحات بودجه سازی پاسخگو به جندر یا GRB در افغانستان، وزارت مالیه یک پلان استراتژیک را برای بودجه سازی پاسخگو به جندر یا GRB ترتیب داد که سال های 1394 تا 1397 را زیر پوشش قرار می دهد.

برای تسریع روند و بنابر تقاضای جلالتمآب محترم بانوی نخست کشور (محترمه رولاغنی) با سطح رهبری اداره ملل متحد برای زنان و برنامه انکشافی ملل متحد در اوایل سال ۲۰۱۷، پروژه مشترک در مورد پلان گذاری و بودجه سازی پاسخگو به جندر، طرح ریزی شد که هدف اساسی آن ترویج و گسترش جندر در پروسه های پلان گذاری و بودجه سازی در 16 وزارت و 4 اداره مستقل حکومت بوده است.

قابل یادآوری است که برای سال 1398، برنامه ریزی شده است تا تعدادی از وزارت ها از حیث تطبیق ابتکار بودجه سازی پاسخگو به جندر افزایش یابند. این پروژه؛ روش های گوناگونی را به شمول ظرفیت سازی، تقویت و نهادینه سازی گسترش ابتکارات جندر در چهارچوب بودجه پاسخگو به جندر در وزارت ها و ادارات مستقل، همگانی خواهد ساخت.

بانوی نخست کشور؛ خواهان آغاز این پروژه از سوی UNDP به همکاری نزدیک ریاست عمومی اداره امور ریاست ج.ا.ا، استخدام تمامی کارکنان این پروژه از بانوان و گماشته شدن دانش آموختگان جدید در این بخش شدند. اداره انکشافی سازمان ملل متحد، به اساس هدایت بانوی نخست کشور همراه با معاونیت تخنیکی ریاست عمومی اداره امور، قبلاً (معاونیت امور اداره و تنظیم ریاست ها و ادارات مستقل بودجوی) تفاهمنامه آغاز و اجرای این پروژه را امضا نمودند. از این رو، ریاست عمومی اداره امور ریاست ج.ا.ا مسوول نظارت و رهبری این برنامه به همکاری مالی اداره انکشافی سازمان ملل متحد (UNDP) و پشتیبانی تخنیکی اداره زنان سازمان ملل متحد (Women UN) برنامه یادشده را آغاز نمودند.

گفتنی است که کارمندان استخدام شده برای ارتقای ظرفیت و مؤثریت کاری، از آغاز دوره کاری تا اکنون یک نشست آموزشی را از سوی برنامه انکشافی سازمان ملل متحد و دو نشست برنامه آموزشی که از سوی سازمان زنان ملل متحد برگزار گردیده بود را سپری نموده و همزمان با کار در وزارت ها و ادارات مربوطه، آموزش های آنلاین مرتبط به وظیفه را نیز فرا گرفتند.

گشایش برنامه «جی آر بی» توسط بانوی نخست کشور و به اشتراک رهبری ریاست عمومی اداره امور ریاست ج.ا.ا، معین های مالی و اداری وزارت ها، رؤسای پلان و پالیسی، آمرین جندر ۱۰ وزارت و دو اداره مستقل بودجوی و ۳۹ تن از کارکنان و

متخصصان بودجه‌سازی پاسخگو به جندر در ارگ ریاست جمهوری به گونه رسمی صورت گرفت که تمامی کارکنان بودجه‌سازی پاسخگو به جندر از 17 اپریل 2018 که برابر با 28 حمل 1397 می‌باشد، با سپری نمودن چندین آزمون و مصاحبه به وظایف شان در ادارات به شکل رسمی معرفی شدند.

از جمله ۳۹ تن از متخصصان بودجه‌سازی پاسخگو به جندر، سه تن آنان جهت پیشبرد امور GRB به وزارت صنعت و تجارت معرفی گردیده‌اند. بعد از اینکه این پروژه در سال مالی 1399 به وزارت مالیه سپرده شد جی آر بی آفیسران این وزارت به دو تن تقلیل یافتند. افزون بر آن، به اساس پیشنهاد آمریت جندر کمیته جندر به ریاست معین محترم امور مالی و اداری و با عضویت ریاست پلان و پالیسی، مالی و حسابی، منابع بشری، حقوقی و آمریت جندر تشکیل گردیده که کمیته یادشده از سوی محترم اجمل حمید عبدالرحیم زی معین پیشین مالی و اداری وزارت گشایش یافته و به کار آغاز نمود.

باید گفت که محترم عبدالله بارکزی؛ رییس طرح پلان و برنامه ریزی و سرپرست ریاست عمومی پالیسی و پلان وزارت کار و امور اجتماعی همراه با رؤسای پلان و پالیسی سایر ادارات یادشده به منظور آشنایی با روند بودجه‌سازی پاسخگو به جندر یک سفر رسمی از طریق این برنامه به کشور اندونیزیا داشتند تا روند تطبیق و آموزش بودجه‌سازی پاسخگو به جندر را از نزدیک مشاهده و برای تسهیل آن، به روند بودجه‌سازی پاسخگو به جندر در کشور کمک نمایند.

برخی از دست‌آوردهای اعضای GRB در وزارت صنعت و تجارت

تیم بودجه‌سازی پاسخگو به جندر در وزارت کار و امور اجتماعی خرسند است که توانسته‌اند به دست‌آوردهای بزرگی دست یابند که در زیر به گونه فشرده به برخی از آن‌ها اشاره می‌نماییم:

- تشکیل کمیته جندر در وزارت صنعت و تجارت برگزاری نشست‌های این کمیته در سطح مقامات عالی رتبه این وزارت؛
- تحلیل تشکیل وزارت صنعت و تجارت به اساس جنسیت؛
- تحلیل وضعیت وزارت صنعت و تجارت از منظر پاسخگو بودن به جندر؛
- ارایه طرح‌های اداری و امنیتی بخاطر بهبود وضعیت وزارت؛
- پیشنهاد ایجاد کمیته اضافه کاری؛
- تهیه فارمت گزارش گیری از پلان‌ها و پالیسی‌های وزارت در همکاری با ریاست پلان؛
- تحلیل پلان استراتژیک وزارت و ارایه پیشنهادات به مقام وزارت بخاطر حل چالش‌های موجود در پلان.
- تدوین و پیش نویس پالیسی حمایت از زنان با آمریت جندر؛
- همکاری در برگزاری نمایشگاه‌های ساخت زنان افغان،
- برگزاری برنامه‌های آگاهی دهی در پیوند به برنامه بودجه‌سازی پاسخگو به جندر به کارمندان وزارت در سطوح مختلف اعم از روسا، آمران و مدیران.
- تحلیل و تهیه گزارش مقایسوی پالیسی ملی تجارت، پالیسی پارک‌های صنعتی و پلان استراتژیک وزارت در همخوانی با دیدگاه رییس جمهور، سند ملی اهداف انکشاف پایدار افغانستان و چهارچوب ملی صلح و انکشاف افغانستان با هم‌آهنگی ریاست محترم مطالعات و پالیسی اداره امور ریاست جمهوری؛
- تحلیل بودجه عادی (کودهای 21، 22 و 25) وزارت صنعت و تجارت بر حسب پاسخگو بودن بودجه به مسایل و نیازهای جندر، جهت ترتیب سند بودجه جندر؛
- تحلیل چهار پروژه بزرگ بودجه انکشافی وزارت منظر جنسیتی جهت ترتیب سند بودجه جندر؛

تعریف بودجه‌سازی پاسخگو به جندر (Gender Responsive Budgeting)

بودجه‌سازی پاسخگو به جندر یا GRB عبارت از شامل‌سازی ابعاد جندر در تمامی مراحل- روند بودجه‌سازی بوده و به عنوان یک ریفرم در روند بودجه‌سازی در همه سطوح در نظر گرفته شده‌است.

محتویات بودجه‌سازی پاسخگو به جندر

بودجه‌سازی پاسخگو به جندر، با روند تحلیل اثرگذاری بودجه بالای مردان و زنان آغاز می‌یابد و سپس، ابعاد یادشده را در پلان‌گذاری بودجه مدغم می‌نماید. هدف نهایی بودجه‌سازی پاسخگو به جندر این است که رویکرد مبتنی بر جندر را در تمام ابعاد پروسه بودجه‌سازی تطبیق نموده و در نهایت، جندر را نهادینه می‌سازد. بودجه‌ها در واقع مهم‌ترین اسنادی پنداشته می‌شوند که دولت‌ها آن را ترتیب می‌نمایند؛ زیرا آن‌ها ارابه‌کننده جامع‌ترین اولویت‌های یک کشور می‌باشند.

این در حالی است که بودجه‌های ملی، معمولاً از نظر جندر، خنثی می‌باشند. البته دلیل آن این است که کارشناسان علم اقتصاد تصور می‌نمایند که تمام افراد دارای نیازمندی‌ها و منافع یکسان و مشترک می‌باشند. در واقع باید بودجه، انواع مختلف دریافت کنندگان را مدنظر بگیرند و پلان‌گذاری برای آن‌ها باید مطابق آن صورت گیرد. ارابه‌کننده، پیامدهای گوناگون بالای افراد/ گروه‌های مختلف می‌باشد. بودجه از نظر جندر خنثی نمی‌باشد، تحلیل فرصتی را در اختیار ما قرار می‌دهد که فرضیه‌های خنثی بودن بودجه از نظر جندر را کنار بگذاریم. سطح نخست ارابه‌کننده گزارش مبتنی بر جنسیت توسط کاربران نهایی یا دریافت کنندگان برنامه‌های بودجه می‌باشد. میزان این که بودجه تا چه اندازه نیازمندی‌های دریافت کنندگان مختلف را مرفوع ساخته است. نیازمندی‌های مبتنی بر جندر و نقش دریافت کنندگان چگونه می‌توانند در فراهم سازی آن، قناعت بخش باشد. بودجه‌سازی پاسخگو به جندر؛ یک بودجه جداگانه برای زنان و مردان نیست. همچنان بودجه‌سازی پاسخگو به جندر، به این معنا نیست که 50 درصد مالیات باید از سوی مردان و 50 درصد آن توسط زنان پرداخته شود؛ چون عواید مردان و زنان معمولاً برابر نمی‌باشد.

بودجه‌سازی پاسخگو به جندر یا GRB به این معنا نیست که 50 درصد از هزینه‌های هر برنامه باید برای زنان و 50 درصد آن به مردان اختصاص داده شود؛ زیرا زنان، دختران، مردان و پسران دارای نیازمندی‌های گوناگون می‌باشند.

بودجه‌سازی پاسخگو به جندر؛ به گونه‌ی الزامی نیاز به محروم نمودن مردها از خدمات و یا حمایت‌های مورد نظر نداشته، بلکه در عوض، بودجه‌سازی ای را ترجیح می‌دهد که به هر دو قشر (زنان و مردان) و استفاده مناسب و مسؤیانه از منابع عامه که همه شهروندان از آن سود می‌برند، رسیدگی نماید، به یک ابزار شناخته شده بین المللی مبدل گردیده است که منظور آن، تسهیل بخشیدن روند ادغام بودجه‌سازی پاسخگو به جندر یا ابعاد جندر در بودجه‌های مربوطه و تطبیق تعهدات در عرصه برابری جندر می‌باشد.

اهداف برنامه بودجه‌سازی پاسخگو به جندر (GRB)

فراهم سازی زمینه برنامه‌های خلاقانه برای تمام وزارت‌ها به منظور دستیابی به برابری جنسیتی در مطابقت با اولویت‌های ملی، ترتیب بودجه پاسخگو به نیازهای هر دو قشر (اعم از زنان و مردان) و در نهایت؛ هدف عمده برنامه، تطبیق یک رویکرد پاسخگو به جندر بالای تمامی جوانب پروسه بودجه‌سازی (شامل سازی ابعاد جندر در بودجه) می‌باشد.

با توجه به اهداف یادشده، برنامه بودجه‌سازی پاسخگو به جندر در تلاش آن است تا سند بودجه حساس به جندر [\[1\]](#) را در سال روان مالی (1399) ترتیب نماید.

[\[1\]](#) سند بودجه جندر، گزارش حساب‌دهی حکومت در برابر تعهدات‌اش نسبت به برابری جنسیتی.

این سند؛ پارلمان و جامعه مدنی را آگاه می‌سازد که دولت چگونه از بودجه، در راستای بهبود برابری جنسیتی استفاده می‌کند. همچنان سند یادشده نشان می‌دهد که آیا برنامه‌ها و بودجه حکومت، مسأله نابرابری جنسیتی را مورد توجه قرار داده است و یا خیر.